

Villa Meri ajalugu

1924 – 2020

Villa Meri on väga hästi säilinud ajaloolise arhitektuuriga majutuskompleks Pärnu kesklinnas Koidula pargi ääres. Kompleks koosneb 1924. aastal ehitatud villast ning 2002. aastal valminud õuemajast. (Villa Meri..., 2017). Praegune omanik peab oluliseks rõhutada maja ajaloolist eripära ning väärtust arhiivimälestisena.

1924. aastal ehitatud villa muudab ainulaadseks selle ajalooline taust; peamaja lasi ehitada helilooja ja muusikapedagoog Heinrich Meri, kes elas selles majas aastatel 1925-1980. Maja kuulub kultuurimälestiste hulka ühe kauneima Pärnus säilinud juugendstiilis ehtisena. Kultuurimälestiseks arvati see juba aastal 1975. (*Ibid.*)

Maja esialgne kuju, planeering ning paljud sisekujunduselemendid on säilitatud hoone valmimisest tänaseni. Räägitakse, et helilooja Merile jätsid sügava mulje traagilise ja naerva ilmega maskid soome arhitekti Lindgreni kavandatud tollase Vanemuise väikese maja saali seintel, ta olla kirjutanud Lindgrenile ja palunud luba neid oma majal kasutada. See on praegu ka Villa Meri logo. (*Ibid.*)

Heinrich Meri korraldas kodumajas regulaarseid muusikaõhtuid ning tegeles kõrge vanuseni nii muusikapedagoogi-, orkestrijuhi- kui heliloojana. Elu lõpus juhatas ta Pärnu kaubandusvalitsuse pensionäride orkestrit ja mängis veel 92selt selles ise tšellot. Hambaarstist proua Helmi Meri töötas aga kodumajas asuvas hambaarstikabinetis. (Peet, 2017, lk)

Helilooja poeg Kalju lahkus sõja ajal Saksamaale ja sealt Ameerikasse, tema noorem poeg Uku Meri külastas eelmisel suvel Pärnut ja astus sisse ka vanaisa majja. Peretütar Eha jäi Eestisse ja elas Pärnus edasi, müües osa majast 1998.aastal linnale. Hiljem müüs ta ka ülejäänud majaosa ja kolis Tallinna. Villat omas If Kindlustus, kes villa aastal 2001 renoveeris, ehitas juurde õuemaja ja pakkus seal oma töötajatele koolitusi ja puhkusevõimalust. Villa Meri puhkemajana alustas aga juba uus majaomanik aastal 2014. Rahvusvaheliselt tunnustatud klaveripedagoog Arbo Valdmaa, Heinrich Meri õpilane, on majas ööbinud juba kaksteist suve, mil Pärnus toimuvad tema meistrikursused. Mitmes toas leiab algse majaomaniku mööblitükke. (*Ibid.*, lk)

Heinrich Meri (1887–1980), eesti helilooja ja muusikapedagoog (132. sünniaastapäev).

Muusikaõpetaja, dirigent ja helilooja Heinrich Meri (aastani 1924 Murdengof) oli pikaaegne Pärnu muusikaelu eestvedaja, kelle loomingusse kuulub üle saja instrumentaalpala ja laulu.

Heinrich Meri õppis Mustvee köstrikoolis (1896–1901), ministeeriumikoolis (1901–1903) ja Peterburi Õpetajate Seminaris (1904–1907). 1924. aastal sai Meri Eesti Vabariigi haridusministeeriumi suvekursustel laulu- ja muusikaõpetaja kutse. Aastast 1907 töötas ta muusikaõpetajana Mustvees, Võtikveres, Mosohnikova-Goras Venemaal ja Simunas (sj oli 1911–1917 kooli juhataja). 1917–1919 oli Meri Virumaa maavalitsuse haridus- ja tervishoiuosakonna juhataja. Alates 1919. aastast elas Heinrich Meri Pärnus, kus ta elu lõpuni oli seotud linna muusikaeluga koori- ja orkestrijuhina, muusikaõpetajana, orkestrandina ja heliloojana. Heinrich Meri juhatas segakoori „Endla“, Eesti Helikunsti Seltsi Pärnu sega- ja meeskoori, Pärnu Sümfooniaorkestrit, rahvaülikooli orkestrit ja Pärnu Pioneeride Maja muusikaringi (1955–1961), juhatas kohalikel laulupidudel ühend-, laste- ja poistekoore. 1920. aastal oli ta üks Pärnu sümfooniaorkestri asutajaid. Ta asutas koolides okariiniorkestreid ja -ansambleid, juhatas neid ning ka valmistas koolidele mitmes suuruses okariine.

Tema loomingusse kuuluvad põhiliselt koori- ja soololaulud. Viimastest on laiemalt tuntud „Kalurite laul“.

Ta on avaldanud laulikuid ja muusikaõpikuid („Väike harmoonia õpperaamat“ (1925), „Muusika algõpetus keskkoolidele“ (1926)), tema enda laulud on ilmunud kahes autorikogumikus (1962 ja 1977).

Helilooja ja muusikapedagoog Heinrich Meri naabriks oli aastaid Elo Raivet, kes seal Gustav Ernesaksaga kaarte mängis ja sageli kõige esimesena Meri uusi laule laulis.

Muus osas on elamu selline nagu aastakümnete eest. Kuid seal ei ela enam 1950. aastal lahkunud Meri, ka mitte Raivet, kes pärast seda, ki helilooja tütar maja müüs, teise korterisse kolis. Enam kui poole sajandi pikkusest elust Võimlemise tänaval ei kao Raiveti mälestustest hetked, mil vaikselt sügisõhtul kõlas üle linnaosa Mei maja rõdul laulev Ellen Laidre hääl.

Vemp Päästis küüditamisest

Maja ehitamisest saadik elas selles vaid Heimrich Meri pere, Teise ilmasõja keskel oli pereisa sinna üksi jäänud, sest hambaarstist abikaasa töötas vahepeal Kohtla-Järvel, poeg ja tütar kõrgkoolis.

Tänu Tallinnas õppinud poeg Kaljule võis Heinrich Meri kui Eesti Vabariigi aegne Kaitseliidu liige ja muidu aktiivne mees pääseda küüditamisest.

Lugu oli selline, et Kalju Meri elas tehnikaülikoolis õppimise ajal pealinnas Koplis ja oli suur tehnikahuviline, kogu tuba oli aparate täis. Pani siis noormees Kopli parki häälekõvendaja ülesse ja hakkas seal naljajutte rääkima, aga kes siis sõja ajal midagi sellist teha tohtis. Raivet täpselt ei tea, mida Kalju seal rääkis, aga ju ta nalja tegi.

Sakslased arreteerisid noormehe ja pidasid teda natuke aega kinni. Siis hakkasid sakslased taganema ja Kalju läks vabatahtlikult nendega kaasa. Aga kodused kuulutasid, et ta viidi ära.

Raivet on kindel, et see hädavale Meri päästiski. „Minu käest ikka uuriti selle kohta, ma teadsin küll, kuidas asjad tegelikult olid, aga rääkisin, nagu kokku lepitud.“

Kolm grusiini ühes toas

Järvemaal Säreveere vallas sündinud Raivet tuli 1943. aastal Pärnusse maavalitsusse tööle ja elamispaika tal siis polnud. Töökaaslased teadsid Merit ja et tal on on majas ruumi. Raivet seadiski end majaperemehe nõusolekul teisele korrusele sisse.

„Kunagi keegi kirjutas mu kohta ajalehes, et ma olin Meri „naaber ja sõber“ , siis tuttavad naersid, et ma olin nagu majasõber, aga ei olnud,“ lausus Raivet.

Mõnda aega jagasid nad maja kahekesi. Kui punaarmee Eestisse tuli, pandi maja rahvast täis. Elamus on üle kümne toa ja viimaks oli igapähe neist üks perekond ja kogu selle rahva peale oli ainult üks vannituba.

Ühes toas elas kolm grusiinlasest arsti, kes Pärnusse praktikale olid tulnud, üks neist leidis endale hiljem samast majasat eestlannast hambaarsti abikaasaks.

„Enne kui sinna läksin, ei teadnud ma Merist midagi. Pärts esimest kohtumist ei tule meelde, aga küllap ma läksin ja ütlesin, et olen see, kes pidi siia elama tulema. Majas oli naabrite

läbikäimine paratamatu: ilus ümmargune trepp viis üles ja kui inimesed tubadest välja astusid, said ikka kokku,“ rääkis Raivet.

Majas toimusid sageli muusikaõhtud, ega need teisi elanikke seganud, sest väga hästi ehitatud maja läbi ei kostnud. Muusikud käisid proove tegemas ja oma lõbuks mängimas vanas söögitoas.

Kui Meri mõne uue laulu valmis sai, pöördus ta Raiveti poole ja kutsus klaveri juurde, et oma loodut esmakordselt kuulata. Ükskord kuulis Raiveti laulu Meril külas viibinud Pärnu muusikakooli lauluõpetaja, kes naist kohe kooli kutsus. Rääkiski pehmeks.

Raivet hakkas muusikakoolis laulutundides käima, kuid vaikis maha selle, et oli enne konservatooriumis õppinud. „Nii et mul läks vastupidi, kõigepealt konservatoorium ja siis muusikakool,“ lausus ta.

Käardimängija Ernesaks

Peale selle, et Võimlemise tänaval käisid harjutamas kohalikud muusikud, astusid sealt sageli läbi muusikategelased mujaltki Eestist. Aias oli väike maja kolme pisikese toa ja köögiga ning seal käidi suvitamas. Mõnegi suve veetis seal Gustav Ernesaks oma perega, aiamajas oli vaikne ja linna hääled sinna ei kostunud.

Raivet meenutab Ernesaksa kui toredat meest, kellega ta aias kaarte mängis. Ega naine ise suur kaardimängu sõber olnud, aga Ernesaksal õnnestus teda ikka mängima meelidada.

Sageli istusid külalised lehtlas ja veetsid videvikutunde. Polnud harvad needki korrad, kui rõdul lauldi.

Heinrich Meri elus ja loomingust on Raivet kirjutanud raamatu. Meri endale reklaami teha ei armastanud ja oli ehk veidi vähem tuntud kui teised, kui Raivet leidis, et mees on raamatut väärt.

Nüüd enam selle hoone rõdul ei laulda, Raivet aga mäletab ikka Heinrich Merit ja elu majas, mille fassaadil on naervad ja nutvad maskid ning mille sees keerdtrepi juures rippus helilooja enda maalitud suur maastikumaal. Kuidas saakski unustada maja, kus elas muusika.

Osa helilooja mööblit

Koolitus- ja puhkekeskuses on säilinud Heinrich Merile kuulunud puhvetkapp ja lukustatav kirjutuslaud ehk sekretär. Samuti on kohapeal olemas Meri kohta ilmunud kirjandus. Seinü kaunistavad aastakümnetetagused raamitud kindlustuspoliisid.

Poliise uurides saab selgeks, et näiteks 1935. aastal kandis kindlustusfirma eellane kindlustusselt Eesti nime. Nõukogude ajal oli tegemist Eesti NSV Riikliku Kindlustuse Valitsuse Valitsusega, kindlustusfirma aga kandis nime Riiklik Kindlustus.

Hästi säilinud on teisele korrusele viiv trepp.

Kasutatud allikad:

<https://parnu.postimees.ee/2361117/voimlemise-tanava-majas-elas-kord-muusika>

<https://www.emic.ee/?sisu=heliloojad&mid=32&id=214&lang=est&action=view&method=biograafia>

<https://parnu.postimees.ee/2350171/if-kindlustus-renoveeris-sudalinnas-helilooja-heinrich-meri-maja>